

Tereza Nováková

Slovotvorné procesy v současné anglicky psané fantasy literatuře: vlastní jména v překladu

(Word-formation processes in contemporary English fantasy literature: proper names in translation)

Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 54 s.

Praha, září 2015

posudek vedoucí práce

Bakalářská práce Terezy Novákové se zabývá slovotvornou analýzou vlastních jmen ve vybraných dílech předních autorů současné anglicky psané fantasy literatury (J. Abercrombieho, S. Eriksona, G. R. R. Martina, T. Pratchetta a S. McMullena). Autorka se v ní věnuje rozboru jmen fiktivních postav a míst, která byla zřetelně vytvořena na základě existujících anglických slov (a to jak procesy skládání, derivace či krácení, tak i např. pravopisnými variacemi na základě fonetické podobnosti) a následně zkoumá způsoby, jakými se tato jména překladatelé rozhodli převést do češtiny.

Teoretická kapitola je rozdělena do několika pododdílů. V úvodu práce se autorka zaměřuje na obecné otázky definice slova a slovní zásoby, produktivitu slovotvorných procesů a na omezení v obohacování slovní zásoby, která vyplývají ze struktury již užívaného lexikonu. Druhá část této kapitoly pak přináší přehled hlavních slovotvorných procesů (odvozování, skládání, konverze, krácení, blending, back-formation a tvorba neologismů) včetně krátkého vhledu do problematiky přechodových kategorií (např. vymezení hranice mezi derivací a skládáním, slovem složeným a frází). Nejdelší oddíl je zde věnován skládání a způsobům klasifikace složenin (kompozita exo- a endocentrická, germánská a románská, citátová; zahrnuty jsou i typologie sémantické a syntaktické). Třetí část teoretické kapitoly se pak zabývá specifiky vlastních jmen. Autorka se zde opírá primárně o Van Langendonckovu typologii vlastních jmen, zejména pak o jeho výklad jmen osob (u nichž rozlišuje mezi tzv. jmény oficiálními a přízvisky) a míst (kde si všímá především přítomnosti či absence místního deskriptoru jako např. *lake* či *city*). Závěrem teoretické kapitoly se autorka věnuje způsobům a možnostem překladu vlastních jmen navrhovaných ve vybrané translatologické literatuře. Mezi nejzajímavější patří strategie lokalizace, při níž dochází k úpravám zdrojového materiálu tak, aby vyhovoval konvencím cílového jazyka (mezi ně spadá např. změna pravopisu, ale i kulturně-historických reálií), transformace (překladu jména za cenu určité sémantické změny nebo posunu, např. ztráty původních aluzí), vytvoření nového slova či jeho fonetické náhrady.

Praktická kapitola obsahuje analýzu 125 příkladů vlastních jmen excerpovaných ze zdrojové literatury. Ta byla vybírána nejen s ohledem na svou kvalitu a popularitu, ale i obsažnost, aby tak mohl být získán dostatečně velký vzorek pro vlastní rozbor. Nejčastěji užívaným slovotvorným procesem se ukázalo být skládání, které převažovalo u všech autorů (téměř 60% případů z celkového počtu jmen). Většinu takto vytvořených složenin tvořila kompozita germánského typu, ačkoli se vyskytla i kompozita románská a citátová (poslední z uvedených typů je pak charakteristický zejména pro dílo T. Pratchetta). Ostatní slovotvorné procesy jsou

zastoupeny výrazně méně a zdají se být do značné míry závislé na preferencích jednotlivých autorů (zhruba dvě třetiny příkladů konverze pocházejí např. z díla S. Eriksona). Zajímavým se jeví velmi malé zastoupení derivovaných tvarů (užívaných primárně pro přezdívky) a zkrácenin, jejichž tvorba a užívání jsou v nefiktivním prostředí běžné.

Při analýze lexikální struktury českých ekvivalentů zkoumaných jmen bylo identifikováno několik různých překladatelských strategií. Jména vzniklá odvozováním a konverzí byla ve většině případů překládána pomocí derivovaných tvarů, což do značné míry odráží slovtvorné rozdíly mezi češtinou a angličtinou. U korelátů anglických kompozit si autorka všimla především toho, zda v překladu tvoří jeden grafický celek či zda jsou jejich lexikální morfémy od sebe odděleny do vícera grafických slov. Ukázalo se, že jednoslovným ekvivalentem bývají nejčastěji překládána kompozita vlastních jmen, jejichž vnitřní syntaktická struktura odpovídá vztahu mezi přísudkem a předmětem (např. *Dríkámen, Mrakoplaš*). Toponyma často bývají překládána dvouslovně nebo ponechána ve své anglické podobě (*Vlčí les, Lannisport*), ačkoli i zde se vyskytují překladové varianty jednoslovné (*Šedopsy, Zimohrad*). Na závěr se autorka věnuje příkladům pravopisné a fonetické lokalizace (*Šae, Trémon*). Všechna analyzovaná jména jsou uvedena ve své anglické i české podobě v příložených tabulkách.

Na předložené bakalářské práci je třeba v první řadě ocenit velkou míru samostatnosti, s jakou se autorka tohoto úkolu ujala. Diplomandka si téma sama navrhla a zvolila literaturu pro výběr dat ke slovtvorné analýze. K té bylo potřeba nejen velmi dobrá znalost daných literárních děl po stránce jazykové, ale i obsahové (aby bylo možno např. od sebe odlišit jednotlivé typy kompozit). Pro získání dat bylo rovněž nutné odlišit jména založená na anglických či angličtině podobných lexémech od úplných novotvarů stvořených v jazycích daného imaginárního světa.

Práce je psána čtivou a pěknou angličtinou a obsahuje řadu zajímavých postřehů. Po formální stránce lze práci vytknout několik menších nedostatků (v bibliografii by bylo např. vhodné odlišit zdrojový materiál od sekundární literatury; v oddílu 1.10 na str. 23-24 by bylo dobré zřetelněji graficky odlišit jednotlivé úrovně dělení překladových strategií; na některých místech v textu vyskytují relativně časté překlepy). V prezentaci výsledků na str. 28 je rovněž v tabulce uvedeno celkem 75 příkladů kompozit, ale české resumé jich uvádí 73. Z hlediska obsahového by práci zpřehlednil o něco jasněji vymezený postup získávání dat v praktické části. Metodologický oddíl by zde mohl být více rozpracovaný a doplněný o systematictější popis třídění příkladů (zejm. těch, jež stojí na přechodu mezi (pseudo-)anglickými a neanglickými novotvary jako je např. *Eddard* nebo *Hunghung*). Některé z oddílů v teoretické části by rovněž bylo dobré opřít o vícero zdrojů (jedná se zejm. o 1.8). Tyto nedostatky se však zdají být z části podmíněny omezeným množstvím času, které bylo dáno mj. i nutností odvést větší objem práce při získávání dat (zejm. zdoluhavou excerpcí a tříděním příkladů).

Závěr:

Bakalářská práce Terezy Novákové splňuje požadavky na tento typ práce kladené. S ohledem na výše uvedené ji proto doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím známkou výbornou.

V Praze dne 31. 8. 2015

Mgr. Jiřina Popelíková